

ขัดแย้งอย่างมีอารยะกับ หลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ [IHL]

IPP 20

Insider Peacebuilders Platform

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน

มีนาคม
2559
ปัตตานี

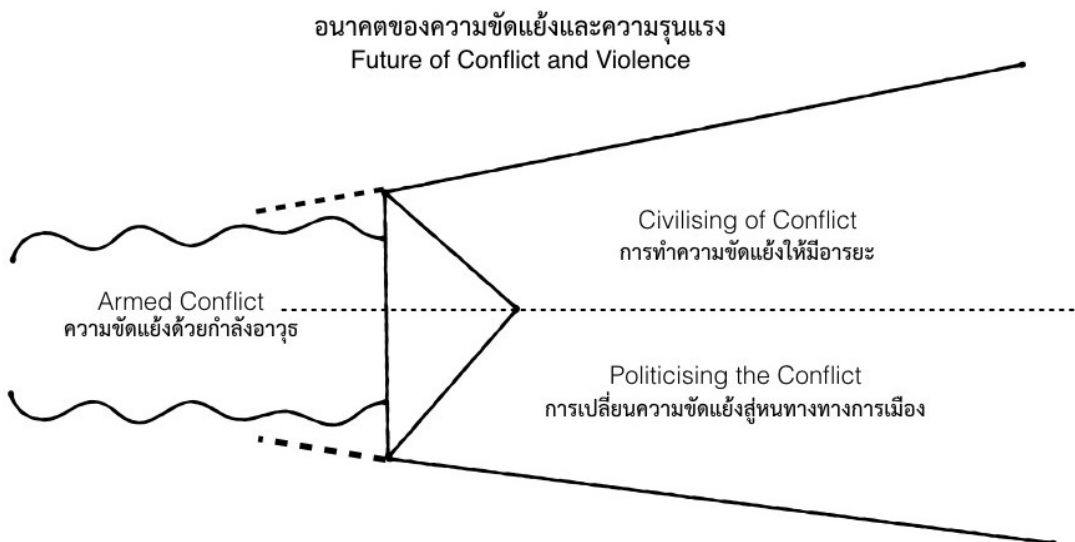
หัวข้อ:	ขัดแย้งอย่างมีอารยะกับหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ
วิทยากร:	Dr.Norbert Ropers ที่ปรึกษาอาวุโส สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
เวลา:	26-27 มีนาคม 2559
สถานที่:	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การทำให้ความขัดแย้งมีอารยะคืออะไร?

การทำให้ความขัดแย้งมีอารยะ (Civilizing of Conflict) ก็คือการทำให้ความขัดแย้งให้เป็นการเมืองมากขึ้นนั้น (“Politicizing” the Conflict) มีความใกล้เคียงกัน ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งที่มีใช้กำลังอาวุธต่อสู้กันนั้น (Armed Conflict) เราอาจจะเห็นร่องรอยบางอย่างได้ว่าความขัดแย้งมีความเป็นอารยะมากขึ้น กล่าวคือ บางห้วงเวลาที่มีการลดการใช้ความรุนแรงและเพิ่มพื้นที่ทางการเมืองมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของปีการเมืองของขบวนการต่อต้านรัฐที่จากเดิมต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธมาตลอด หรือการถกเถียงภายในกลุ่มขบวนการเกี่ยวกับการนำหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL – International Humanitarian Law) มาใช้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการทำให้ความขัดแย้งมีอารยะกับการทำให้ความขัดแย้งให้มีความเป็นการเมืองมากขึ้นจะใกล้เคียงกัน แต่เราจะเน้นเรื่องแรกเป็นหลัก

รากฐานความคิดซึ่งเป็นที่มาของการต่อสู้ที่มีอารยะนั้นหมายถึงอะไร? และไม่ใช่อะไร?

‘ความมีอารยะ’ ในที่นี้ ไม่ใช่อารยธรรมใดอารยธรรมหนึ่ง เช่น อุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา หรือจักรวรรดินิยม ที่ผ่านมาจะได้ยินจักรวรรดิอังกฤษหรือฝรั่งเศส ที่นำวัฒนธรรม ความเชื่อ วิธีคิดมายัดเยียดให้กับประเทศใต้อาณานิคมอื่นๆ ในลักษณะของเจ้าอาณานิคม นี่ไม่ใช่สิ่งที่เราจะกล่าวถึงในพื้นที่ความขัดแย้ง

“ความมีอารยะในความขัดแย้งของสังคมโลก” นั้น มี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

- การทำให้เสรีภาพ ความเสมอภาคของทุกคน ทุกกลุ่มคน และทุกวัฒนธรรมมีมากขึ้น
- ความอดทนอดกลั้น และความเป็นพี่เป็นน้อง ถ้ามีความอดทนอดกลั้นระหว่างกันได้จะช่วยส่งเสริมเสรีภาพ โดยรวมได้
- การมีรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญที่ชอบธรรม
- การลดความเจ็บปวดทุกข์ยากของมนุษย์ลง โดยไม่ใช่ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

หลายคนเมื่อกล่าวถึงความมีอารยะ มักคิดว่าสังคมโลกมีความเป็นอารยะแล้ว

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเป็นอารยะมีสองประการ คือ

- (1) มีสังคมที่ใช้เหตุผล เป็นที่มาของการใช้อำนาจที่ชอบธรรม ไม่ใช่ใช้อำนาจธรรมในการกดขี่คน และ
- (2) มีขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนผลักดันเรื่องนี้มากขึ้น ซึ่งจะยกระดับสังคมให้มีความมีอารยะมากขึ้น

ในทางกลับกัน ย่อมมีปัจจัยด้านที่ทำให้สังคมไม่เป็นอารยะเช่นกัน อาทิ

- อคติที่มีต่อชน/กลุ่มต่อสู้อิ ความคิดการแบ่งเขาแบ่งเรา
- การไม่ยอมรับคนอื่น การยึดพวกพ้อง
- การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม/ตนเอง ยึดมั่นถือมั่น
- การศึกษาที่ต่างกัน ไม่มีพื้นที่เรียนรู้ระหว่างกัน
- การรักษาอำนาจของตนเอง/เผด็จการ
- การถูกกดขี่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
- ความกลัว การไม่มีปัญญา และการไม่ทำอะไรเลย
- การไม่ยอมรับความจริง

ในประวัติศาสตร์มนุษยชาตินี้มีตัวอย่างให้ได้เรียนรู้มากมายในการจำแนกสังคมที่เป็นอารยะและไม่เป็นอารยะ ซึ่งมีอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) **กีฬา** ในอดีตนั้นเต็มไปด้วยความรุนแรง เช่น สองพันปีก่อน การต่อสู้แบบนักรบ (Gladiator) ในสมัยโรมัน เป็นความบันเทิงที่ตัดสินด้วยความตาย คิดแต่เพียงว่าจะทำให้คู่ต่อสู้ตายได้อย่างไรเพื่อให้จบเกมส์ ขณะที่กีฬาสมัยใหม่หลายประเภท อาทิ มวย บอล รักบี้ ฟุตบอล มีการออกแบบกฎเกณฑ์เพื่อความคุ้มครองป้องกัน

อันตรายของผู้เล่น และเมื่อระยะเวลาผ่านไป วันหนึ่งผู้คนเริ่มตั้งคำถามทำทนายว่า เกมสล็อตที่ฟ้านั้นควรมีกฎ กติกาอย่างน้อยแค่ไหน เพื่อให้กีฬายังคงความบันเทิงไว้

2) การจัดการกับความขัดแย้ง ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ

- **ความรู้สึกรู้สึกมีเกียรติ:** คู่ขัดแย้งต้องการความรู้สึกมีเกียรติและเท่าเทียม ไม่ว่าในความขัดแย้งใด คนเราจะรู้สึกมีเกียรติด้วยคุณค่าบางอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นการรู้สึกมีเกียรติที่ได้เข้ามาต่อสู้ มีเกียรติต่อชาติพันธุ์ของตน มีเกียรติต่อพระเจ้า ทั้งหมดนี้มีผลต่อตัวตนและความคิดของคู่ขัดแย้งทั้งสิ้น 200-300 ปีที่ผ่านมา ในยุคกลางของยุโรป การต่อสู้ของอัศวินเสื้อเกราะ ถือเป็นความมีอารยะในการจัดการความขัดแย้ง มีเกียรติในการต่อสู้ในแต่ละยุคสมัยมีนิยามการต่อสู้ที่แตกต่างกัน มาถึงในยุคการเมืองสมัยใหม่ การต่อสู้จะมีกฎการปะทะ เช่น การเลือกโจมตีเป้าแข็ง (คนถืออาวุธ) ไม่โจมตีเป้าอ่อน (พลเรือนที่ปราศจากอาวุธ)
- **การเจรจาเพื่อหาทางออกร่วมกัน:** การใช้กำลังนำไปสู่ความสูญเสียปลายทาง คู่ขัดแย้งจึงหันมาใช้ปัญญาในการหาทางออกร่วมกัน เมื่อ 110 ปีที่แล้ว ญี่ปุ่นกับรัสเซียขัดแย้งกัน ขณะนั้นกองทัพเรือญี่ปุ่นมีชัยเหนือรัสเซีย และรัสเซียต้องการแก้แค้นกลับ รัสเซียมีกำลังทหารบก 200,000 คน ในขณะที่ญี่ปุ่นก็มีกองกำลังรบในจำนวนใกล้เคียงกัน ด้านสหรัฐอเมริกาวิเคราะห์สถานการณ์ตั้งเครียดนี้ว่าท้ายที่สุดญี่ปุ่นจะชนะรัสเซียอีกครั้ง และมากกว่านั้น ได้คาดการณ์ถึงอนาคตที่จะมีคนของทั้งสองฝ่ายตายไปเป็นจำนวนมาก อเมริกาจึงชวนให้สองฝ่ายเจรจากันจนสำเร็จ ความสำเร็จครั้งนี้มีส่วนทำให้อเมริกากลายเป็นตำรวจโลกได้
- **กฎหมายสากล:** สงครามมีอารยะเพราะมีกฎเกณฑ์มากขึ้น ทศวรรษที่ 1860 นายอังรี ดูนังต์ (Henry Dunant) ชาวสวิสเซอร์แลนด์อยู่ระหว่างการเดินทางไปแสวงโชคในทวีปแอฟริกา ขณะนั้นเป็นช่วงสงครามที่กองทัพฝรั่งเศสช่วยอิตาลีรบกับออสเตรีย ระหว่างที่เดินทางผ่านหมู่บ้านซอลเฟอริโน ทางภาคเหนือของอิตาลี ดูนังต์ได้เห็นทหารฝรั่งเศสกับออสเตรียจำนวน 400,000 คนสู้รบกัน มีผู้คนล้มตายและบาดเจ็บเกลื่อนกลาดทั่วสนามรบโดยไม่มีผู้ใดให้ความช่วยเหลือหรือรักษาพยาบาล เขาจึงลงมือช่วยเหลือผู้บาดเจ็บด้วยตนเอง และขอร้องชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นให้มาช่วยด้วย และนี่เองเป็นจุดกำเนิดความคิดของการก่อตั้งองค์กรอาสาสมัคร “คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ” ขึ้นมา และเป็นที่มาของการออกกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) ซึ่งถือเป็นกฎหมายนานาชาติ องค์กรดังกล่าวมีภารกิจทั่วโลกในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบและจากสถานการณ์ความรุนแรงอื่นๆ ซึ่งรวมถึงผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงคราม ผู้ลี้ภัย เชลยสงคราม และพลเรือนที่ได้รับผลกระทบ

- 3) **ขบวนการต่อต้านและปลดปล่อยที่ไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolence)** เช่น มหาตมะคานธี หรือลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) นักคิดนักเขียนชาวรัสเซียที่มีผลงานชิ้นเอก คือ สงครามและสันติภาพ (War and Peace) มหาทศวรรษของสงครามยุคการรุกรานของนาซีเยอรมัน แต่ก็ยังมีคนไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ โดยเห็นว่าการปฏิวัติต้องใช้กำลังความรุนแรง และยังเป็นเรื่องที่ถูกเถียงกันไม่จบสิ้นว่าวิธีทางใดควรเป็นทางเดินสู่เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

หลักคิด แนวปฏิบัติและข้อถกเถียงเกี่ยวกับ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และสิทธิมนุษยชนในกฎหมายไทยในพื้นที่ขัดแย้งรุนแรง

‘สัถนุธรรม ศรีสวด’ เจ้าหน้าที่ประสานงานภาคสนาม คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC)

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) เป็นองค์กรอิสระ วางตัวเป็นกลาง และไม่ก้าวล่วงทางการเมือง ปฏิบัติภารกิจอย่างครอบคลุมในเกือบทุกภูมิภาคของโลก โดยมีหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการตอบสนองต่อความจำเป็นของผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ‘อันลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาด้านมนุษยธรรม’ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะสู้รบและความรุนแรง

ICRC ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน ปฏิบัติการด้านมนุษยธรรมในสถานที่คุมขัง เผยแพร่กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ งานสถานสัมพันธ์ครอบครัวที่พลัดพราก การฟื้นฟูทางกายภาพแก่ผู้ที่ต้องตัดอวัยวะแขนขา ตลอดจนความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขโรคเรื้อรังน้ำและที่อยู่อาศัย ซึ่งล้วนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ICRC มุ่งให้ความช่วยเหลือกับทุกฝ่าย โดยเน้นให้ความสำคัญโดยเฉพาะกับบุคคลที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยง

สำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย ICRC มาทำงานโดยไม่ได้อ้างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) เพราะสถานการณ์ยังไม่ได้เข้ากรอบสงคราม/การสู้รบ แต่เข้ามาโดยภารกิจการเผยแพร่ส่งเสริมกฎหมายและสิทธิขั้นพื้นฐานทางมนุษยธรรม

เบื้องต้นกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และสิทธิขั้นพื้นฐานทางมนุษยธรรม เพราะมีจุดทับจุดซ้อนและจุดส่งเสริมกันอยู่ตลอดเวลา โดยมีใจความสำคัญสรุป ดังนี้

การเผยแพร่กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) เป็นหน้าที่ของรัฐตามอนุสัญญาเจนีวา ประเทศทุกประเทศที่ลงนามจะต้องเผยแพร่กฎหมายนี้ในรัฐของตน ขณะเดียวกัน คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) ก็มีพันธกิจที่ต้องส่งเสริมกฎหมายนี้ด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวกับการสู้รบทั้งหมดในโลกนี้ มี 2 แบบ คือ

1. กฎบัตรแห่งสหประชาชาติ (UN Charter) คือกติกาที่บอกว่าเมื่อใดรัฐจะเริ่มเข้าสู่การสู้รบได้ เมื่อใดที่ฝ่ายต่างๆ จะเริ่มสู้รบได้
2. กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) คือ กติกาในการบรรเทาผลจากการสู้รบ และกำกับว่าแต่ละฝ่ายจะสู้รบอย่างไรให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศคืออะไร?

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL - International Humanitarian Law) หรือในอีกชื่อหนึ่งเรียกว่า กฎหมายว่าด้วยการพิพาททางอาวุธ หรือกฎหมายสงคราม เป็นส่วนสำคัญหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศที่ประกอบไปด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มุ่งคุ้มครองผู้ที่ไม่สามารถทำการสู้รบได้อีกต่อไป และมุ่งที่จะจำกัดวิธีการและวิถีทางในการสู้รบในช่วงเวลาที่มีการสู้รบเกิดขึ้น

กล่าวให้ชัดมากขึ้น คือ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้ในการสู้รบตามความหมายของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ คือ สนธิสัญญาระหว่างประเทศ หรือกฎเกณฑ์จารีตประเพณีซึ่งมุ่งหมายเป็นพิเศษที่จะใช้กับการแก้ปัญหาด้านมนุษยธรรมอันมีสาเหตุโดยตรงมาจากการสู้รบ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์สู้รบระหว่างประเทศหรือการสู้รบที่ไม่ใช่ระหว่างประเทศก็ตาม เช่น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของฝ่ายต่าง ๆ ที่ทำการสู้รบในการเลือกใช้วิธีการหรือวิถีทางของการสู้รบ รวมทั้งการคุ้มครองบุคคลและทรัพย์สินที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบ ถือเป็นเนื้อหาของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศทั้งสิ้น เป็นกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่ร่างขึ้นมาเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงคราม ไม่ได้กำหนดว่าเมื่อใดที่รัฐสามารถใช้อำนาจได้

เพราะกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) คือกฎหมายว่าด้วยการพิพาททางอาวุธ หรือกฎหมายสงคราม จึงแยกเป็น 2 สาขา ได้แก่

- **กฎหมายเจนีวา:** ถูกทำขึ้นเพื่อคุ้มครองทหารที่ไม่สามารถเข้าทำการสู้รบได้อีกต่อไป รวมถึงผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในการสู้รบ เช่น พลเรือน
- **กฎหมายกรุงเฮก:** กำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้ที่เป็นฝ่ายในการสู้รบเกี่ยวกับปฏิบัติการทางทหารและจำกัดขอบเขตของวิถีทางในการสู้รบ

กฎหมายเจนีวา ค.ศ. 1949	กฎหมายกรุงเฮก
<p>“คุ้มครองบุคคล”</p> <ul style="list-style-type: none"> - อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 1 (ว่าด้วยการคุ้มครองทหารที่บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยในการสงครามภาคพื้นดิน) - อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 2 (ว่าด้วยการคุ้มครองทหารที่บาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือเรืออับปางในภาวะสงครามทางน้ำ) - อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 3 (ว่าด้วยการคุ้มครองเชลยสงคราม) - อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 4 (ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองพลเรือน ซึ่งรวมถึงพลเรือนในดินแดนที่ถูกยึดครองด้วย) 	<p>“กำหนดวิธีการทางการสู้รบ”</p> <ul style="list-style-type: none"> - อนุสัญญากรุงเฮกและกฏกติกากรุงเฮก (1899/1907) - อนุสัญญาเกี่ยวกับต้านอาวุธยุทโธปกรณ์ (1980) <p>(โดยรวมต้องให้การรักษาผู้บาดเจ็บ ไว้ชีวิตแก่นักโทษสงคราม คุ้มครองพลเรือน และห้ามใช้อาวุธที่ทำให้บาดเจ็บเกินจำเป็น)</p>
<p>พิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 1 และ 2 (1977) / ฉบับที่ 3 (ว่าด้วยเรื่องสัญลักษณ์)</p>	

รัฐเท่านั้นที่สามารถเป็นภาคีของอนุสัญญาเจนีวาสี่ฉบับและพิธีสารเพิ่มเติมสองฉบับนี้ได้ แม้กระนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสงคราม ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐก็ยังคงอยู่ภายใต้ข้อบังคับของอนุสัญญาเจนีวา

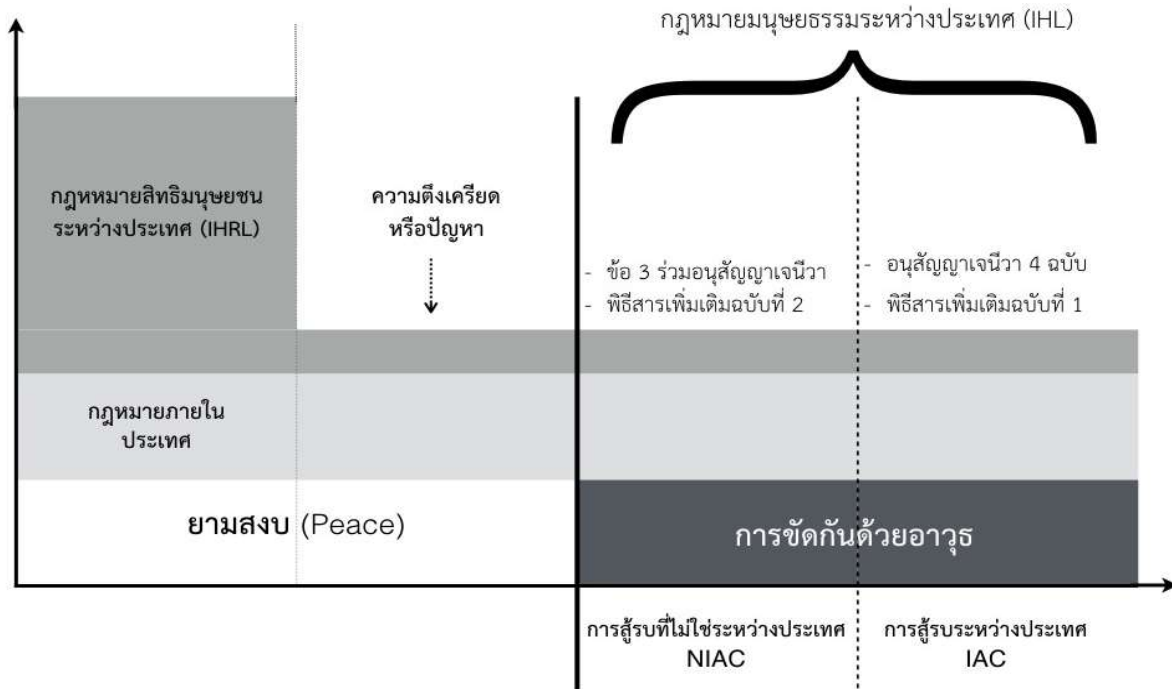
ปัจจุบัน รัฐต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเจนีวาทั้งสี่ฉบับแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ เป็นสากลของอนุสัญญาดังกล่าว สำหรับพิธีสารเพิ่มเติมอีกสองฉบับก็มีจำนวนรัฐมากถึง 167 รัฐเข้าเป็นภาคีพิธีสารเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 และอีก 163 รัฐเข้าเป็นภาคีพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ในวันเดียวกัน

ใครสู้กับใคร?: เราจะใช้สิทธิขั้นพื้นฐานทางมนุษยธรรม และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) เมื่อใด นั้น สัมพันธ์กับสถานการณ์ความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

- **การสู้รบระหว่างประเทศ** (IAC - International Armed Conflict): หมายถึงการสู้รบของกองกำลังทหารของรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป (สงครามปลดแอกจัดอยู่ในประเภทของการสู้รบระหว่างประเทศ)
- **การสู้รบที่ไม่ใช่ระหว่างประเทศ** (NIAC - Non-International Armed Conflict): หมายถึงการต่อสู้กัน ในดินแดนหนึ่งของรัฐหนึ่ง ระหว่างกองกำลังทหารกับกลุ่มติดอาวุธ หรือระหว่างกลุ่มติดอาวุธด้วยกันเอง หลัก ในการพิจารณาว่าเป็นการสู้รบที่ไม่ใช่ระหว่างประเทศหรือไม่ ต้องดูว่าการสู้รบนั้นอยู่ในขั้นรุนแรงและกินเวลา ยืดเยื้อหรือไม่

- **ความไม่สงบหรือความตึงเครียดภายในประเทศ** (Internal disturbances and tensions): หมายถึง ลักษณะของเหตุการณ์ปั่นป่วนอย่างรุนแรงภายในประเทศอันเกิดจากการกระทำความรุนแรง ซึ่งไม่ถึงขนาด การสู้รบ (เช่น การจลาจล การต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ หรือ การลุกฮือขึ้นต่อสู้กับรัฐบาล เป็นต้น)
- **ยามสันติ** (Peace)

แสดงการบังคับใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเมื่อใด

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมีผลบังคับใช้ในสองสถานการณ์ กล่าวคือ เป็นการเสนอระบบการให้ความคุ้มครองในสถานการณ์สองประเภท ได้แก่

- **การสู้รบระหว่างประเทศ (IAC):** จะถูกนำมาบังคับใช้กับผู้ที่ เป็น 'ฝ่ายในการสู้รบ' และมุ่งที่จะ 'คุ้มครองปัจเจกชนทุกคน' หรือกลุ่มบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสู้รบอีกต่อไป

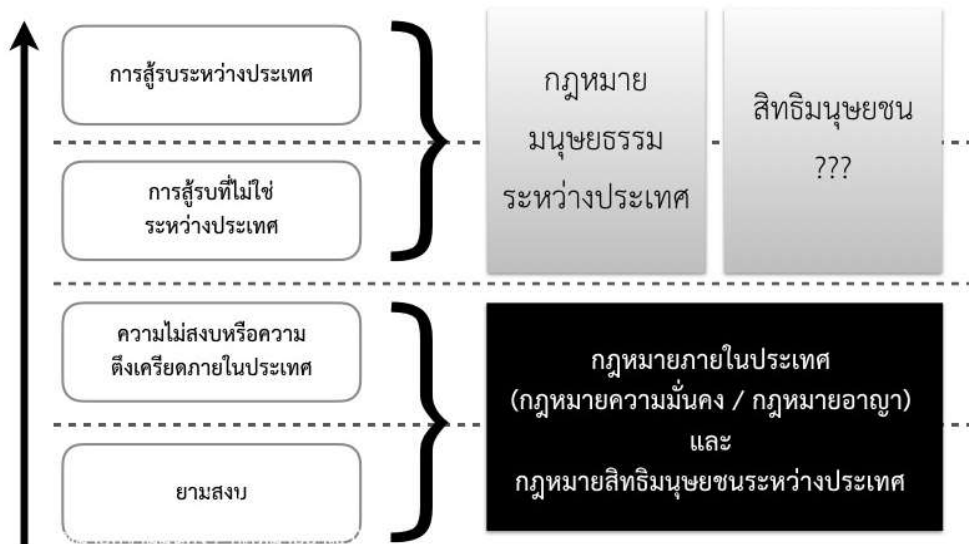

- **การสู้รบที่ไม่ใช่ระหว่างประเทศ (NIAC):** แม้จะมีพิธีสารเพิ่มเติมให้ ICRC มี 'สิทธิในการแทรกแซง' แต่กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการสู้รบภายในประเทศก็มีความสมบูรณ์น้อยกว่ากฎเกณฑ์ที่ใช้กับการสู้รบระหว่างประเทศ
 ทั้งนี้ การสร้างเสริมระบบการให้ความคุ้มครองเป็นสิ่งที่จะต้องทำได้ยากสำหรับการสู้รบในประเทศ เนื่องจากรัฐต่างๆ ยังคำนึงถึงอธิปไตยของตนเป็นใหญ่ กล่าวเฉพาะประเทศไทย มี พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ล้าหลังและขาดการพัฒนาให้สัมพันธ์กับความขัดแย้งในประเทศ

อนึ่ง วิทยากรให้ฟังพิจารณาและตระหนักว่า หากการเคลื่อนไหวทางสังคมยกระดับให้สถานการณ์ไปเข้ากรอบนิยาม 'การสู้รบภายในประเทศ' ก็ต้องยอมรับการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สมบูรณ์ และการนำกฎหมายล้าหลังมาบังคับใช้ ซึ่งอาจทำให้พลรบของกลุ่มต่อต้านรัฐเสียสิทธิในหลายด้าน และอาจลิดรอนสิทธิของพลเรือนหลายประการ ดังจะอธิบายในภายหลัง

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศไม่สามารถใช้กับ 'สถานการณ์ความรุนแรงที่ยังไม่ถึงขั้นสู้รบ' ในกรณีเช่นนี้ กฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้ได้คือ กฎหมายสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกฎหมายภายในอื่น ๆ ที่อาจนำมาปรับใช้ และเมื่อใดที่สถานการณ์ความขัดแย้งเข้าสู่ 'สถานการณ์ความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธ (Armed Conflict)' ก็สามารถนำหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมาปรับใช้ได้โดยทันที ทั้งนี้จะต้องมีการระบุหรือ 'คลุม' (Cover) พื้นที่ความขัดแย้งให้ชัดเจน

ลำดับขั้นการบังคับใช้กฎหมายสัมพันธ์กับสถานการณ์ความขัดแย้ง

เส้นแบ่ง: เมื่อใดคือสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธ (Armed Conflict)

1. ไม่ต้องมีการประกาศอย่างเป็นทางการ
2. นิยามหลากหลาย ตามกรอบอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น

- มาตรา 3 ร่วมอนุสัญญาเจนีวา (ICTY: intensity / organization) ระบุ “เป็นความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่ปรากฏเมื่อใดก็ตามที่มีกองกำลังระหว่างรัฐ หรือการใช้ความรุนแรงในระยะเวลาหนึ่งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและกองกำลังที่มีการจัดตั้ง หรือระหว่างกลุ่มเหล่านั้นภายในรัฐ” คณะกรรมการกาชาดสากลได้ตีความไว้ว่า “ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีใช้ระดับนานาชาติ คือการเผชิญหน้าด้วยอาวุธที่เกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่งระหว่างกองกำลังของรัฐบาลและกลุ่มติดอาวุธหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งกลุ่ม หรือระหว่างกลุ่มติดอาวุธในอาณาบริเวณของรัฐ (ที่เป็นภาคีของอนุสัญญาเจนีวา) การเผชิญหน้าด้วยอาวุธนั้นต้องไปถึงขั้นต่ำสุดของระดับความตึงเครียด และฝ่ายที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งนั้นต้องแสดงให้เห็นถึงขั้นต่ำสุดของการจัดตั้ง”¹
- มาตรา 1 พิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (Territorial Control) หรือพิธีสารเพิ่มเติมแห่งอนุสัญญาเจนีวา 1949 ว่าด้วยการปกป้องเหยื่อในความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีใช้ระดับนานาชาติ (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II) ระบุว่า ต้องมีการคุมพื้นที่ของคู่ขัดแย้งที่ชัดเจน มีการเข้าบุกรุกยึดครองเขตแดนกันหรือไม่
- ธรรมนูญกรุงโรม 1998 (Rome Statue 1998) ศาลโลกวางบรรทัดฐานคล้าย ๆ มาตรา 3 ร่วมอนุสัญญาเจนีวา คือการเผชิญหน้าด้วยอาวุธที่เกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่งระหว่างกองกำลังของรัฐบาลและกลุ่มติดอาวุธหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งกลุ่ม รวมทั้งระบุพื้นที่อ้างสิทธิแห่งความขัดแย้งชัดเจน

กล่าวโดยสรุป ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธที่มีใช้ระดับนานาชาติมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) เกิดขึ้นภายในอาณาบริเวณของรัฐใดรัฐหนึ่ง
- 2) มีการใช้กำลังอาวุธเป็นระยะเวลาหนึ่งระหว่างกองกำลังของรัฐและกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ หรือระหว่างกลุ่มติดอาวุธเหล่านั้น
- 3) กลุ่มเหล่านั้นต้องมีลักษณะการจัดตั้งภายในกลุ่ม²

อนึ่ง กฎหมายสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายที่พัฒนามานานและมีความครอบคลุมสูงกว่ากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) ที่ยังมีช่องว่างอยู่บ้าง โดยเฉพาะการคุ้มครองพลเรือน สมัยก่อนคนมักบอกว่า เมื่อสงครามเสร็จกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) มาเลย ปัจจุบันศาลโลกบอกว่ากฎหมายสิทธิมนุษยชนต้องพยายามผุดงไว้มากที่สุดเท่าที่ไม่ขัดต่อ IHL

ปัจจุบันรูปแบบของกฎหมายซึ่งจะใช้ตั้งแต่ยามสันติ (Peace) ถึงการขัดกันด้วยอาวุธ กฎหมายภายในรูปแบบต่างๆ จะถูกใช้อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (IHRL) ในยามสันติภาพก็ถูกใช้เต็มรูปแบบ

¹ <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/armed-conflict-article-170308.htm>

² อ่านเพิ่มเติมใน “ว่าด้วยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและสถานการณ์ชายแดนใต้”, เว็บไซต์ข่าวประชาไท เผยแพร่เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2013.

เช่นกัน แต่เมื่อมีสงคราม/การสู้รบ มีเหตุความไม่สงบหรือความตึงเครียดภายในประเทศ รัฐก็มีอำนาจในการ 'ยกเลิก' หมายตัวได้ หนึ่ง การขัดกันด้วยอาวุธในยามสงคราม (Armed Conflict) การบังคับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนจะลดลงไป และใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) เพิ่มขึ้นมาในลักษณะนี้

คำถามที่น่าสนใจ 'อะไรคือความตึงเครียดภายในประเทศ?' ที่ยังไม่ถึงขั้นการขัดกันด้วยอาวุธ ตัวชี้บ่งหนึ่ง คือ การใช้กำลังทหารเพื่อรักษาความสงบสุข (law and order) ไม่ได้แปลว่าเข้าสู่สถานการณ์การขัดกันด้วยอาวุธเสียทั้งหมด อาจหมายถึงความตึงเครียดได้ เป็นนิยามที่ไม่ได้เขียนไว้ชัดเจน ความคลุมเครือนี้มีมาตั้งแต่สมัยร่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเลย กล่าวคือ การมีทหารประจำการอยู่ที่ไหน ไม่ได้แปลว่าเข้าสู่สถานการณ์การขัดกันด้วยอาวุธ (Armed Conflict) เสมอไป ทว่าอยู่ที่บทบาทของกองกำลังทหาร และนี่คือสิ่งที่ทำให้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศต่างจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนมากที่สุด กฎหมายสิทธิมนุษยชนสามารถยกเลิกสิทธิบางอย่างได้ แต่กฎหมายมนุษยธรรมไม่สามารถระงับชั่วคราวได้ ถ้านำมาใช้ต้องใช้ทั้งหมด

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศคุ้มครองใครบ้าง?

แบ่งการคุ้มครองเป็น 2 กลุ่มหลักสำคัญ คือ

- **พลรบ:** เมื่อบาดเจ็บ เจ็บป่วย เรืออัปปาง และเมื่อพลรบกลายเป็นเชลยศึก
- **พลเรือน:** พลเรือนต่างชาติบนดินแดนของอีกฝ่ายที่มีการสู้รบกัน รวมทั้งผู้ลี้ภัย พลเรือนในดินแดนที่ถูกยึดครอง พลเรือนที่ถูกคุมขัง และถูกกักกัน คนที่ไม่ได้ถืออาวุธต่อสู้ไม่แต่งเครื่องแบบรับการบังคับบัญชาในกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ทางด้านศาสนา เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านมนุษยธรรม สื่อสารมวลชน เจ้าหน้าที่รักษาสันติภาพจะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษด้วย

การบังคับใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

- **หลักการแบ่งแยก (Distinction):** ที่ต้องแยกให้ชัดระหว่าง พลรบ พลเรือน วัตถุทางทหาร และวัตถุของพลเรือน รวมทั้งจะต้องโจมตีได้แต่เฉพาะเป้าหมายทางทหารเท่านั้น โดยหลักการนี้
  - **พลรบ:** มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ
    - (1) มีผู้บังคับบัญชา สามารถเข้าร่วมในการสู้รบได้อย่างถูกกฎหมาย
    - (2) ถืออาวุธโดยเปิดเผย
    - (3) แต่งกายด้วยเครื่องแบบซึ่งแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าตนเองไม่ใช่พลเรือน เป็นเป้าหมายได้ตลอดเวลา และ
    - (4) ไม่โดนดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาภายในประเทศ เคารพกฎหมายสงคราม

หากมีการข้ามเส้นแบ่ง เช่น ถ้าพลรบไม่แต่งเครื่องแบบ ไม่ถืออาวุธจะเป็นอย่างไร ขอให้พึงตระหนักว่าภายในกรอบคิดของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ คนที่สามารถเข้าร่วมการสู้รบคือพลรบ อันเป็นเป้าหมายของการสู้รบ ดังนั้น เมื่อเป็นพลรบจะสามารถถูกยิงได้ตลอดเวลา (ต่างจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่การใช้ปืนหรืออาวุธเป็นขั้นสุดท้าย) พลรบฝั่งคู่ตรงข้ามนั้นเป็นเป้าหมายที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เมื่อใดที่ยังพลรบที่ไม่แต่งเครื่องแบบ ไม่ถืออาวุธพลรบ คนที่ยังจะถูกดำเนินคดีทางอาญา เพราะถือว่าคนที่ถูกยิงไม่ใช่พลรบแล้ว และสามารถนำเขมาดำเนินคดีทางอาญาผิดกฎหมายทั่วไปได้ อันนี้เป็นจุดอ่อนของพลรบ

- **พลเรือน:** ต้องได้รับการคุ้มครองจากการโจมตีโดยการพุ่งเป้าไปที่พลเรือนเป็นความผิด และจะสูญเสียสถานะเป็นพลเรือนเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการสู้รบ โดยพิจารณา 3 ประการ
    - (1) การกระทำ (actions) เมื่อใดที่พลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมทำให้คู่ต่อสู้เกิดความเสียหายโดยตั้งใจ
    - (2) มีเจตนาที่จะทำ
    - (3) สิ่งที่ทำกับผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องเชื่อมต่อกัน (direct link) เช่น เป็นคนดูต้นทาง เป็นคนชี้เป้าหมาย ในลักษณะทำให้เกิดผลเสียหายต่อฝ่ายตรงข้าม เมื่อนั้นเขาสูญเสียสถานะพลเรือนสามารถถูกโจมตีได้ ด้านกลับกัน หากเขาไปโจมตีใครก็ถูกดำเนินคดีได้เช่นกัน
  - **วัตถุทางทหาร:** คือ วัตถุที่ใช้ในการรบ เพื่อการรบ
  - **วัตถุพลเรือน:** คือ วัตถุที่ใช้ในพลเรือน
- **หลักความได้สัดส่วน (proportionality):** คือ การพยายามรักษาสสมดุลระหว่าง 2 หลักการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ‘ความจำเป็นทางทหาร’ และ ‘ความจำเป็นทางด้านมนุษยธรรม’ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏว่าบรรดาสิทธิและข้อห้ามต่าง ๆ ขาดลักษณะที่เด็ดขาดชัดเจนตายตัว
  - **หลักการใช้ความระมัดระวัง (Precaution):** รัฐต้องใช้ความระมัดระวังบอกฝ่ายพลเรือนให้ได้มากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงการโจมตีใด ๆ ที่จะกระทบถูกพลเมืองให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะต้องแบ่งแยกพื้นที่และปฏิบัติการของพลรบและพลเรือนอย่างได้สัดส่วน บนฐานของหลักการมนุษยธรรม เช่น ถ้าจะระเบิดคลังแสงอาวุธสักแห่งหนึ่ง อาจจะมีประชาชนอยู่ตรงนั้นและได้รับผลกระทบบ้างเพื่อการทำลายจุดนั้น โดยหลักความระมัดระวัง รัฐต้องใช้ความระมัดระวังบอกฝ่ายพลเรือนให้ได้มากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงการโจมตีใด ๆ ที่จะกระทบถูกพลเมืองให้ได้มากที่สุด ถ้าความจำเป็นและผลลัพธ์ที่ได้คุ้มค่ากว่า คือ การสูญเสียพลเรือนตรงนั้นอาจเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ เช่นที่เคยปรากฏเป็นข่าวการเข้าโจมตีผู้นำระดับสูงของประเทศเผด็จการแห่งหนึ่งและมีพลเรือนโดนด้วย หลายประเทศบอกว่าเป็นความจำเป็นทางทหาร เพราะหากผู้นำระดับสูงพวกนี้ยังมีชีวิตอยู่อีกก็ชีวิตที่จะต้องตาย ซึ่งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ บางครั้งเปิดช่องให้กับเรื่องนี้ด้วย เพราะออกแบบมาเพื่อให้เป็นการสู้รบเต็มรูปแบบ

สำหรับบทลงโทษการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

บทลงโทษ: มีสองระดับคือ

(1) **ระดับระหว่างประเทศ:** เป็นอำนาจของศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่การที่จะขึ้นศาลอาญาระหว่างประเทศได้นั้นแปลว่าศาลในประเทศต้องไม่สามารถดำเนินคดีได้ ไม่มีความสามารถพร้อมที่จะดำเนินคดีได้ หรือว่ามีเหตุใดที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีได้ จึงต้องไปที่ศาลอาญาระหว่างประเทศ เช่น สถานการณ์ถูกยกระดับเป็นการสู้รบระหว่างประเทศ การโจมตีเป้าหมายพลเรือนโดยตรงก็เป็นความผิดชัดเจน เป็นต้น และ

(2) **ระดับในประเทศ:** มีพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 จัดทำขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

อะไรคือข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL - International Humanitarian Law) และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (IHRL - International Human Rights Law) ต่างมีลักษณะที่เสริมกัน กฎหมายทั้งสองมุ่งที่จะคุ้มครองชีวิต สุขภาพ และศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคลในแ่งมุมที่ต่างกัน

กฎหมายมนุษยธรรมนั้นใช้ในกรณีที่มีการสู้รบ ส่วนสิทธิมนุษยชนหรือบางเรื่องที่ย่างน้อยที่สุดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนนั้นใช้กับการให้ความคุ้มครองพลเรือนในทุกขณะ ทั้งในยามสันติและในยามสงคราม

สำหรับ**กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (IHRL)** คือ กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่ระบุถึงสิทธิของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รัฐต้องจัดให้มี จะบังคับใช้ตลอดเวลา แต่ก็จะบังคับชั่วคราวได้ในภาวะฉุกเฉินซึ่งกระทบกับความอยู่รอดของชาติ ยกเว้นสิทธิดังต่อไปนี้ (ห้ามยกเว้น)

- สิทธิที่จะมีชีวิต
- ห้ามการทรมานบุคคล
- ห้ามการนำบุคคลไปเป็นทาสหรือปฏิบัติเยี่ยงทาส
- ห้ามการจำคุกเพียงเพราะไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้
- หลักที่จะไม่ถูกลงโทษ ถ้าการที่ได้กระทำไป มิได้เป็นความผิดตามกฎหมายภายในประเทศและระหว่างประเทศในขณะกระทำการ
- สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย
- สิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (IHRL) คุ้มครองทุกคน โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ อาทิ เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือสถานะอื่นๆ เป้าหมายของกฎหมายสิทธิมนุษยชน คือ ปกป้องปัจเจกบุคคลจากการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจของรัฐบาล

กฎหมายสิทธิมนุษยชนไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสู้รบ!!!

หน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศตกแก่รัฐ เป็นลำดับแรกและเป็นลำดับสำคัญที่สุด

เปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายสองฉบับ

	กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (IHRL)	กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL)
ลักษณะของกฎหมายนี้คืออะไร	การถือสิทธิ์	บรรเทาผลกระทบการสู้รบ
ใช้บังคับเมื่อใด	ตลอดเวลา	ในการสู้รบ
สามารถถูกจำกัดหรือระงับการใช้ได้หรือไม่	เป็นไปได้ระหว่างเหตุการณ์ฉุกเฉิน เว้นแต่เป็นแกนหลักของสิทธิ มนุษยชน	เป็นไปได้
ใครคือผู้ได้รับการคุ้มครอง	ทุกคน	บุคคลที่ไม่ได้สู้รบหรือออกจากการสู้รบไปแล้ว
กฎหมายบังคับใช้กับใคร	รัฐบาล	รัฐบาล กลุ่มติดอาวุธ บุคคล

การผสมผสานกันระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับสิทธิมนุษยชน: นับแต่กฎหมายมนุษยธรรมสามารถนำมาใช้ได้โดยเฉพาะเจาะจงกับเหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการสู้รบนั้น สาระสำคัญของกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่กำหนดให้รัฐต้องเคารพและปฏิบัติในทุกสถานการณ์ (เช่น ในเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นแกนหลักของสิทธิมนุษยชน) ก็มีแนวโน้มที่จะผสมผสานเข้ากับหลักสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักประกันทางกฎหมายที่มีอยู่ตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศด้วย ยกตัวอย่างเช่น การห้ามทรมานและการลงโทษทางอาญาโดยใช้กระบวนการพิจารณาโทษที่รวดเร็วตัดตอนอย่างไม่เป็นธรรม เป็นต้น

เมื่อ 20 ปีก่อน มีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศหนึ่งคู่กันว่า กรณี ‘ความไม่สงบตึงเครียดในประเทศ’ แยกยากเหลือเกินกับ ‘การสู้รบภายใน’ เป็นช่องว่างของการคุ้มครองพลเรือน อาจจะมีคุ้มครองได้แค่แกนหลักสิทธิมนุษยชนเท่านั้น และมีการประกาศยกเลิกสิทธิชุดหนึ่งไป ดังนั้น จึงมีการประกาศสิทธิขั้นพื้นฐานทางมนุษยธรรมใน ‘คำประกาศฮาร์คู’ เพื่ออ้างอิงให้การคุ้มครอง แต่ยังไม่ถูกประกาศเป็นกฎหมายระหว่างประเทศให้มีผลบังคับใช้มากขึ้น

สิทธิขั้นพื้นฐานทางมนุษยธรรมใน 'คำประกาศคาร์คู' เช่น

- สิทธิในการมีชีวิต
- ห้ามกระทำการที่จะเกิดขึ้นผลเสียต่อชีวิต ร่างกาย ความ เป็นอยู่ที่ดีทั้งทางกายและทางใจ เช่น การทรมาน
- การคุมขังต้องคุมขังในที่ที่ได้รับอนุญาตให้เป็นสถานที่คุม ขัง และต้องแจ้งครอบครัวและทนายความทราบ
- การประหารชีวิตกระทำไม่ได้ในกรณีอาชญากรรมร้ายแรง เท่านั้น
- ห้ามโจมตีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการต่อสู้
- ถ้าต้องการใช้กำลัง การใช้กำลังต้องได้สัดส่วนกับผลลัพธ์ การปฏิบัติการ
- ห้ามใช้อาวุธที่ต้องห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศ
- ห้ามกระทำการหรือขู่ขู่ให้เกิดความกลัวในหมู่ประชาชน
- ห้ามการโยกย้ายถิ่นฐาน นอกจากเพื่อความปลอดภัย
- สิทธิทางศาล
- สิทธิเด็ก
- การจำกัดเสรีภาพกระทำได้ แต่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย มีการประกันความยุติธรรมขั้นพื้นฐาน สามารถอุทธรณ์ได้ และมีการทบทวนคำสั่งอยู่เสมอ
- การคุ้มครองผู้ป่วย ผู้บาดเจ็บ
- การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และการศาสนา
- การให้องค์กรทางด้านมนุษยธรรมเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ เกิดความไม่สงบ

ความคลุมเครือในการแยกแยะ 'พลรบ' และ 'พลเรือน'

เจ้าหน้าที่ภาคสนาม ICRC ยังอธิบายขยายความคลุมเครือในการแยกแยะ 'พลรบ' และ 'พลเรือน' ว่า ช่วงการว่าง กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) ตำรวจไม่ได้เป็นพลรบ เพราะบทบาทหน้าที่ตำรวจใช้เมื่อยามสงบ รักษาความสงบสุข (peace) ไม่มีหน้าที่ในการสู้รบ ดังนั้นในพื้นที่ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องที่ทำนายตำรวจว่าจะดำรงการปฏิบัติการตามหน้าที่อย่างไร

'พลรบ' โดยองค์ประกอบนั้นต้องแต่งเครื่องแบบและถืออาวุธ แต่กระนั้น มีช่วงที่เขาเป็นพลเรือนได้เสียลอง พาลูกซบรถไปเที่ยว ซื้อของในตลาด เขาคือ 'พลเรือน' ณ ขณะที่ถอดเครื่องแบบ ซึ่งต่างจากพื้นที่สู้รบ/สงคราม 'พลรบ' จะปฏิบัติการอยู่ในฐานตลอด 24 ชั่วโมง เพราะเป็นพื้นที่ประกาศสงครามแล้ว และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) บังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบ

กฎหมายสงครามขาดการพัฒนาให้ทันสมัยกับสถานการณ์ ดังนั้น กรณีแหล่งข่าวยังนับเป็นพลเรือนอยู่ ส่วนสายข่าว คนดูต้นทาง เด็กซื้อไอ้เลี้ยงดูต้นทาง ฯลฯ นั้น จะพิจารณา 3 ประการ

- (1) การกระทำ (actions) เมื่อใดที่พลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมทำให้คู่ต่อสู้เกิดความเสียหายโดยตั้งใจ
- (2) มีเจตนาที่จะทำ รวมทั้ง
- (3) สิ่งที่ทำกับผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องเชื่อมต่อกัน (direct link)

เมื่อนั้นเขาจะสูญเสียสถานะ 'พลเรือน' ทันที หรือ กรณีซีไอเอ ทำปฏิบัติการลับนอกประเทศไม่ได้แต่งเครื่องแบบ หลายกรณีที่เป็นพลเรือนสูญเสียสถานะ เช่น การบังคับโดรนทิ้งระเบิดเป้าหมาย

กรณีวัด โรงเรียน พื้นที่สาธารณะ เป็นวัตถุทางพลเรือน เมื่อมี 'พลรบ' หรือทหารเข้าไปตั้งค่ายทหาร ก็จะสูญเสียความเป็นวัตถุทางพลเรือน หมายความว่า ฝ่ายตรงข้ามสามารถโจมตีได้ ดังนั้น ในภาวะการสู้รบ หรือสถานการณ์ขัดแย้งด้วยอาวุธ โดยปกติคำแนะนำของ ICRC คือ พลรบไม่ควรเข้าไปทำให้พื้นที่ของเรือนเสียสถานะจะดีกว่า

ทั้งนี้ การตีความการขัดกันด้วยอาวุธภายในประเทศ (armed conflict) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ ICRC และหากองค์กรระหว่างประเทศตีความดังนั้น แต่ทั้งรัฐและฝ่ายตรงข้ามรัฐบอกว่าไม่ใช่ จะมีประโยชน์อะไร ฉะนั้น ICRC จะไม่พูดเรื่องนี้แต่จะไปบอกทั้งทุกคู่ขัดแย้งว่าให้เข้าใจถึงหลักกฎหมายมนุษยธรรม

ชุดความรู้ IPP เป็นการสรุปความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพจากวิทยากรซึ่งได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนในเวทีเรียนรู้ (Learning Platform) อันเป็นพื้นที่กลางที่ประกอบด้วยคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังและความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน วง IPP นี้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความร่วมมือจากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, มูลนิธิเบิร์กฮอฟ, และศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ